

نقل کلام

نویسنده

عبدالله واشقانی فراهانی

«سبّا»

www.ketab.ir

سرشناسه	: واشقانی فراهانی، عبدالله، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: نقل کلام/نویسنده عبدالله واشقانی فراهانی (سبا).
مشخصات نشر	: تهران: واثیا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۵۳۱ص: مصور.
شابک	: ۷-۴۸-۶۵۶۴-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: خلج
موضوع	: واشقان (فراهان)
رده بندی کنگره	: DSR ۲۱۱۱/۲۵۲ و ۱۳۹۳
رده بندی دی.سی	: ۹۵۵/۱۳۵۳
شماره شابک ملی	: ۳۵۳۸۵۹۹

نشر واثیا

نقل کلام

نویسنده: عبدالله واثقان فراهانی

شماره: ۵۰۰ جلد

چاپ اول: تهران ۱۳۹۵

شابک: ۷-۴۸-۶۵۶۴-۶۰۰-۹۷۸

نشر واثیا: خیابان فخر رازی خیابان شهدای ژاندارمری پلاک ۶۳، جنبه، روم، واحد ۵
تلفن: ۰۹۱۸۱۶۲۶۲۴۷-۶۶۹۶۱۱۶۳ واشقانی

۸۰۰۰۰ ریال

"کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به مولف می باشد"

فهرست راهنما

۵.....	پیشگفتار.....
۸.....	گفتار من.....
۹.....	شجره نامه نگارنده.....
۱۰.....	وجه تسمیه واژه خلج.....
۲۴.....	خلج‌های شوش.....
۲۵.....	ضرب‌المثل‌های خلجی.....
۳۴.....	کوسا آیددی.....
۳۵.....	دیوان عربگل.....
۴۱.....	حیدربابا سلام با ترجمه خلجی.....
۸۱.....	سیمای عاشقان.....
	وجه تسمیه عاشقان / موقعیت اقلیمی / نامه عاشقان / ساکنین فعلی عاشقان / زبان اهالی عاشقان / رسوم ازدواج / شکر / کشف حجاب / مکتبداران / سریم / زنان.
۹۹.....	شعرای قدیم عاشقان.....
	حاج یاسین واشقانی / اسداله واشقانی / محمدعلیخان واشقانی / میرزا حسین نگهبان / محمدشریف واشقانی / موسی واشقانی / حمدالله واشقانی / رحمت‌الله واشقانی / حمدعلی واشقانی / حسن نگهبان.
۱۶۰.....	عبدالحسین نگهبان.....
۱۶۱.....	عیسی واشقانی.....
۱۶۴.....	شعرای نسل جدید.....
	محمدجعفری اراکی / حسن واشقانی / سید اسماعیل قائم مقامی / محمد واشقانی / محمد واشقانی / محمد واشقانی / ریحانه واشقانی / لیلا واشقانی / سمیه واشقانی / زهرا واشقانی / فاطمه واشقانی.
۲۰۷.....	طنزنامه.....

۲۱۳.....	تیره شناسی
۲۴۲.....	اسامی طایفه‌ها
۲۵۱.....	عصر پیوندهای تیره‌ای
۲۵۳.....	اسامی کدخداها
۲۵۹.....	انجمن ایالتی و ولایتی
۲۶۰.....	شورای انقلاب اسلامی
۲۶۴.....	کاندیداهای مجلس
۲۶۷.....	مهندس محمد حسینی
۲۷۰.....	در ادامه
	سنت‌های مذهبی / آتش بران / قابیلار آتی / سالهای قحطی / خسروانلوق یورتی / اهل قبور / شهدای واشقان / آزادگان / بامقار / بانمازان واشقان
۳۱۳.....	شیخ علی واشقانی
۳۱۴.....	حسینیه واشقانی‌ها
۳۱۸.....	اماکن عمومی
	حمام خزینه‌ای / حمام جدید / مدرسه قدیمی / مدرسه جدید / مسجد محل بالا / مسجد میانه / شعبه نفت
۳۲۴.....	آسیابها
۳۲۶.....	ماختائی
۳۳۰.....	بخش تصاویر
	فاطمه نساء واشقانی / تصاویر ابزار / نقشه تقریبی اقامت ایل خلج در قدیم / مسجد قوت‌الاسلام / تصاویری از خانه‌های واشقان
۳۵۷.....	فوت شده‌ها
۳۹۱.....	آثار خطی و اسناد
۴۰۲.....	طهماس بیگ
۴۰۳.....	نماد تاریخی

۴۰۴.....	تاش باغی
۴۰۶.....	تصاویر دیگر از آثار خطی و تاریخی
۴۳۷.....	استخر و اشقان
۴۴۰.....	سد و اشقان
۴۴۱.....	درخت گردوی بخشعلی
۴۴۲.....	مسن ترین و بزرگترین درختهای و اشقان
۴۴۳.....	هیزیم
۴۴۵.....	هیکمنک یا حماة
۴۴۶.....	اسامی نان ها
۴۴۷.....	اسامی غذاها
۴۴۸.....	آبید
۴۵۲.....	سیزده بدر
۴۵۷.....	مرجن
۴۶۲.....	پنجه رستم
۴۶۳.....	یوققار قارا تپه
۴۶۴.....	اسامی گیاهان
۴۶۶.....	تصاویر گیاهان
۵۰۸.....	جانوران
۵۱۳.....	لانه زنبور عسل - هاری لووآسی
۵۱۴.....	گراز
۵۱۸.....	اسامی مراتع و اشقان
۵۲۵.....	فضل الله درمنکی
۵۲۶.....	مهندس محمد حسنی
۵۲۸.....	منابع یادداشت

بنام خدا

پیشگفتار

«نقل کلام»، سفری در تونل زمان

انسان شهری ظاهرا در «خانه» و با «پدر و مادر» خود بزرگ می شود. او ظاهرا با پدر و مادر و شاید خواهر یا برادر خود «سخن می گوید». اما در حقیقت او در «فضایی» که جامعه برای او ساخته رشد می کند و با «نظام تربیتی» شهر بزرگ می شود. او تنها برای رفع نیازهای اولیه خود با پدر و مادر و اطرافیان «سخن می گوید». بدین ترتیب است که ماه از فرهنگ و پیشینه فرهنگی پدر و مادر و قوم و قبیله و اطرافیان بر وی می شود. او نسلی است که نسل قبل را نمی فهمد. نسلی که از او دور می شود و به اعماق تاریخ می رود. در این راستا، برای آشنایی با زندگی گذشتگان باید سفری طولانی به اعماق انجام داد. در این سفر نقشه راهی لازم است. این نقشه راه را محققانی تهیه کرده اند که پیش از ما کشف این مسیر ناهموار را بر خود هموار کرده اند. «نقل کلام» چنین نقشه راهی است.

نقل کلام ما را در این حرکت راهنمایی می کند. این راهنما، دست را می گیرد و به گذشته می برد. ما را به محیط طبیعت و اشقان می برد. منظره بیرونی خانه های اشقان را با انگشت به ما نشان می دهد. ما را به درون خانه ها می برد. با صاحبان خانه های اشقان می کند. ما را به مکتب های قدیم می برد. مکتب داران نشسته اند اما از کودکان خبری نمی شنود. مکتب داران را معرفی می کند. این مکتب داران همان هاینده که در ماه محرم به اجرای نمایش ایینی شبیه خوانی می پردازند و باز ما را به گذشته های دورتر می برند و مصیبت های اهل بیت (ع) را در منظر چشم ما زنده می کنند. باز می گردیم. باز گذشته خودمان است. چهار فصل در و اشقان «نقل مکان» می مانیم. در بهار ما را به صحرا می برند و گل ها و گیاهان را نشان می دهند. بعضی از آنها را می چینند و برای درمان و دم نوش استفاده می کنند. در تابستان به کمک

کشاورزان برداشت را انجام می‌دهیم. در پاییز و زمستان به مراقبت از دام‌ها در درون می‌پردازند. در همین روزها نقل کلام‌ها اوج می‌گیرد. روایت‌های گذشتگان و کتابهای داستان و اشعار خوانده می‌شود. در ابتدای بهار ما باید سفر در گذشته را پایان دهیم و به زمان خود بازگردیم.

طبیعی است که مسائل مربوط به همه فصل‌ها را در این کتاب نمی‌یابیم اما جاهای خالی را با کتابهای دیگر نویسنده از جمله «دیوان سبا» پر می‌کنیم. چرا که قرار است ما زندگی یک سال را در کنار گذشتگان تجربه کنیم. حتی ممکن است برخی جاها را حتی نتوانیم با دیوان سبا پر کنیم. در اینجا انقوه خیال خود بهره می‌گیریم. چنان تصور می‌کنیم که اگر قدیم بود و قدیمیان بودند، چه می‌کردند.

در «نقل کلام» با زندگی برجسته فرهنگ گذشته و اشقان آشنا می‌شویم. با خط زیبای آنان و با رموز هنرشان آشنایی داریم. با شعر شاعران گوشمان به ناشنیده‌ها کشیده می‌شود. با کشاورزان به طبیعت نزدیک می‌شویم. از مزرعه که آن سوتر می‌رویم همراه با اسامی کوه‌ها و کمرها به خاطرات تاریخی پای می‌نشینیم. در همین کوه‌ها و کمرها با گل‌ها و گیاهان طبیعت آشنا می‌شویم. اگر بدون نقشه و راه ما به این گل‌ها برخورد کنید تنها منظره ظاهری آن چشم شما را خواهد نواخت اما با توضیحات راهنما به نقل شدن در اسامی محلی این گل‌ها دوست دارید به فلسفه و اسطوره‌های پنهان شده در این گل‌های زیبا دست یابید. اینها گل‌های زندگی پیشینیان بوده است. آنها عصاره تجربیات و زیبایی شناسی خود را در همین گل‌ها به ودیعت نهاده‌اند. پس مراقب باش از کنار هر گلی که عبور می‌کنی به غایت نباشی و اسم آن را بپرسی تا رمز عبور به دنیای گذشتگان را بدانی.

«نقل کلام» تلاشی است برای دوختن صفحات نسل گذشت به نسل آیند. نقل کلام تلاشی است برای جلوگیری از گسستن نسل کنونی از نسل‌های گذشته. اما دانی من، «نقل کلام» دوربینی است برای دیدن افق‌های دور فرهنگ‌های متنوع ایران زمین. آرزش این است که امثال نقل کلام برای انواع فرهنگ‌های قومی در ایران ایجاد شود. این کتاب به طور عمومی به فرهنگ و اشقان می‌پردازد. اما و اشقان برای من یکی از نقاط آشنای فرهنگ خلجی است. به گواه محققان برجسته‌ای مثل پروفیسور گرهارد دورفر زبان خلجی، کهن‌ترین شاخه از زبان‌های

ترکی می باشد. بنابراین این کتاب می تواند ما را حتی از قرن خودمان آن سوتر ببرد و گذشتگان بسیار دور را به ما بنماید. همانطور که محل زندگی خلیج ها را محققان ترک شناس «ایران مرکزی» نامیده اند. فرهنگ و زبان خلجی نیز در میان زبان های ترکی جایگاه «مرکزی» را به خود اختصاص داده است. آشنایی با زبان و فرهنگ خلجی برای من که اهل زنجانم و زبان مادری ام ترکی است، همانند آشنایی با گنجینه ای قدیمی و بسیار ارزشمند بود. هر کتابی که درباره فرهنگ و زبان و گذشته این فرهنگ منتشر می شود یک گام ما را به هدف آشنایی با گذشته و فرهنگ، خود نزدیک می کند.

این کتاب نیز همانند کتاب های دیگر آقای واشقانی جذابیت مخصوص به خود را دارد. آرزو داریم ایشان در این کوشش و پویش هر روز موفق تر از دیروز باشند.

مصطفی رزاقی

اسفندماه نود و چهار

آسرا یازقین تقدیم شایوم خلج تیلی شئینلرینه:

«بؤ یازقی چا یؤللادوم واشقانوم خالقین کئچمیشلرینه
بیلتیردیم اوللارقا نئسه کئچمیش، کئچمیشلرینه
ایرددیم اوللارقا باییرچا تپه و کامار و اوتسلار آتین
بیلدیم کی بیینده سؤینالار بیلمز لکر اوللار آتین
قارریلار بارماق ساناقی چالار بیلیملر یازقیلاروم آتین

اگر بؤ یازقی اوماق کئئلنر نئبیلیر اوت و گوللار آتین

کئئلنر «سبا» کیتابین دا ایرنیلر هئنن کی بیلمه یلر آتین»

ییل مین و ایچ ییز و توقسان بش

آبان هایونونون بیرمی سکیزی

«سبا»